

## РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ГРИЦАЙ ІРИНИ ОЛЕГІВНИ «МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»<sup>1</sup>

БАЛИНСЬКА О.М. - проректор Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

---

Відповідно до ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, однак, як свідчить вітчизняна практика, в реаліях відбувається далеко не завжди саме так. Зокрема, нині в нашій державі, окрім викорінення інших видів нерівності людей, особливого значення набуває встановлення та гарантування рівності прав і свобод жінок і чоловіків, тобто забезпечення принципу гендерної рівності. Масштабні модернізаційні заходи, що відбуваються в Україні в контексті євроінтеграції охопили фактично всі сфери суспільного життя. Також інститути громадянське суспільство разом з органами державної влади системно вживають різних заходів щодо підвищення ефективності механізму забезпечення принципу гендерної рівності, однак, як і будь-яке інше суспільне явище, досліджувана тематика потребує фундаментального наукового супроводу.

В аспекті вказаного значний науковий інтерес викликає підготовлене І.О. Грицай монографічне дослідження «Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика». Ця робота стала однією із перших спроб комплексного вивчення актуальних питань принципу гендерної рівності та механізму його забезпечення в межах науки теорії держави і права. У роботі застосовано сучасні методи наукового пізнання,

проте основною дослідження виступив саме міждисциплінарний підхід. Особливого значення монографія набуває через свій прикладний характер.

Структура та зміст рецензованої монографії повною мірою відповідають поставленим у ній завданням наукового дослідження, й дозволили автору належним чином обґрунтувати свої наукові положення, висновки та рекомендації.

Монографія складається із чотирьох структурно-логічних взаємопов'язаних розділів. У розділі 1 «Принцип гендерної рівності: теоретичні та методологічні аспекти» розкрито поняття, сутність та взаємозв'язок із суміжними категоріями принципу гендерної рівності; проаналізовано наукові дослідження у сфері принципу гендерної рівності; акцентовано увагу на методології дослідження принципу гендерної рівності.

Окрім низки наукових положень, які характеризуються новизною, на увагу заслуговує позиція вченого про те, що принцип гендерної рівності передбачений реалізувати першочергово методологічну функцію – надавати засоби та способи ефективної реалізації прав людини. Принцип гендерної рівності взаємозалежний з іншими фундаментальними принципами права – принципом верховенства права, принципом законності та іншими, – які лише в сукупності здатні належним чином викоринити в українському суспільстві дисбаланс у правах, можливостях та обов'язках жінок і чоловіків

---

<sup>1</sup> Грицай І.О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: Хай-Тек Прес, 2018. 560 с.

та встановити гендерний паритет. Принцип гендерної рівності є складним системним суспільним явищем, в основі якого лежать правові, політичні, соціальні, економічні, етнічні, культурологічні й інші чинники, наголошує автор. Розкриваючи юридичну природу феномену гендеру, науковцем відзначено про аксіологічну, онтологічну та гносеологічну основи принципу гендерної рівності.

У Розділі 2 «Загальнотеоретична характеристика механізму забезпечення принципу гендерної рівності та його елементів» розглянуто поняття, елементи та загальну характеристику механізму забезпечення принципу гендерної рівності; проаналізовано нормативно-правову складову механізму забезпечення принципу гендерної рівності в Україні; здійснено теоретико-правовий аналіз інституційної (організаційно-правової) складової механізму забезпечення принципу гендерної рівності.

Автором справедливо визначено, що механізм забезпечення принципу гендерної рівності є складовою комплексного механізму забезпечення прав і свобод людини. Науковцем підкреслено, що механізм забезпечення принципу гендерної рівності – складна, структурована, динамічна, комплексна система, що через нормативно-правову та інституційну (організаційно-правову) складові систематично забезпечує і впроваджує у всі сфери суспільного життя принцип гендерної рівності. До ознак механізму забезпечення принципу гендерної рівності автором віднесено: 1) правова регламентованість; 2) системність, логічність і функціональний зміст; 3) динамізм і стабільність; 4) цілеспрямованість; 5) цілісність; 6) гарантованість; 7) постійний характер і ефективність.

У розділі 3 «Діяльність органів державної влади у сфері забезпечення реалізації принципу гендерної рівності» монографії досліджено еволюцію, поняття, шляхи підвищення ефективності гендерної політики в Україні; розкрито питання забезпечення принципу гендерної рівності в парламенті; опрацьовані теоретичні та прикладні засади принципу гендерної рівності у діяльності збройних сил; проаналізовано гендерне бюджетування та гендерну експертизу у ме-

ханізмі забезпечення принципу гендерної рівності.

Важливістю відзначається висновок автора відносно недосконалості процедури здійснення гендерно-правової експертизи. Зважаючи на це, науковцем запропоновано внести зміни у частину 2 статті 3 Інструкції з проведення гендерно-правової експертизи, затвердженої наказом Міністерства юстиції України «Деякі питання проведення гендерно-правової експертизи» від 12 травня 2006 р. №42/5, доповнивши її наступним змістом: «Гендерно-правова експертиза проводиться поетапно: 1) перший етап – співвідношення положень проекту нормативно-правового акту з національним, міжнародним законодавством, яке регулює питання, пов'язані з принципом забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та зі складовими частинами принципу гендерної рівності (рівними правами, обов'язками, можливостями, рівними партнерськими відносинами); 2) другий етап – проведення гендерного аналізу (визначення сфери соціальних відносин, які будуть регулюватись вказаним проектом нормативно-правового акту; визначення гендерно-соціального прогресу (за умови прийняття проекту нормативно-правового акту); 3) третій етап – підготовка та складання висновку за результатами проведеної експертизи; 4) четвертий етап – здійснення моніторингу нормативно-правового акту (у разі позитивного висновку експерту та прийняття нормативно-правового акту. Інтеграція авторського підходу у національне законодавство значно підвищить ефективність гендерної експертизи.

У розділі 4 «Практика забезпечення реалізації принципу гендерної рівності: вітчизняний та зарубіжний досвід» розглянуто питання забезпечення принципу гендерної рівності у сфері місцевого самоврядування; розкрито діяльність громадських організацій у сфері забезпечення принципу гендерної рівності; проаналізовано практику Європейського суду з прав людини у сфері забезпечення принципу гендерної рівності.

Так, комплексний аналіз вченим ролі громадських організацій у сфері забезпечення принципу гендерної рівності дозволив виокремити їх науково обґрунтовану

класифікацію за наступними критеріями: за сферою діяльності (правозахисні, освітні та ін.); за статусом чи територією діяльності (місцеві, регіональні, всеукраїнські та міжнародні); за кількістю членів (масові та звичайні); залежно від мети створення та діяльності (забезпечення гендерної рівності, попередження насильства за ознакою статі, попередження насильства в сім'ї та ін.) та ін. Питання про класифікацію громадських організацій у сфері забезпечення принципу гендерної рівності багато в чому визначає вирішення завдань їх подальшого вивчення, аналізу механізму їх діяльності, також це важливо для успішного розгляду шляхів їх подальшого розвитку і вдосконалення.

До того ж, важливим є висновок вченого про те, що громадські організації у контексті забезпечення реалізації принципу гендерної рівності можуть впливати на державну політику таким чином: безпосередній вплив – розв'язання актуальних проблемних питань щодо реалізації принципу гендерної рівності, які не можуть бути вирішені органами державної влади та місцевого самоврядування; консультативний – громадські організації, направляючи політику органів державної влади та місцевого самоврядування в необхідне русло шукають шляхи представлення інтересів та проблем реалізації принципу гендерної рівності через пере-

говори з владними структурами – адвокати; інноваційний – розробка нових шляхів вирішення проблем забезпечення принципу гендерної рівності та їх безпосередня демонстрація; наглядовий – контроль за виконанням державної політики відповідно до чинного законодавства, що регулює питання забезпечення принципу гендерної рівності.

Таким чином, рецензований монографії І.О. Грицай «Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика», цілком характерна наукова новизна та практична значимість положень та висновків, сформульованих у дослідженні. Критично переосмислені та систематизовані ідеї й погляди науковців, що здійснювали дослідження у цьому напрямі, логічний та послідовний порядок подачі матеріалу дозволив автору створити переконливу систему аргументації та максимально всебічно висвітлити різні сторони проблематики принципу гендерної рівності та механізму його забезпечення. Саме це надає підстави рекомендувати монографію в якості корисних науково-навчальних матеріалів для здобувачів вищої освіти, викладачів, науковців, органів публічної влади, громадських організацій, усіх, хто цікавиться проблематикою принципу гендерної рівності та механізму його забезпечення.